

կը ճանչցուի, ունի չորս անդամ, եւ իւրաքանչիւր անդամը չորս վանկ. զորնակ իմն.

Այսօր յարեաւ | է Բաւել | Բաւել անհա | եւ երկուսը:

Գիտուած է, սակայն, թէ տաղաչափական պոյզ վեմ տարազին մէջ անգամ անգամները միշտ հաստատութիւն վանկերէ չեն բաղկանար, կրնան փոխանակ չորսի՝ ունենալ երեք վանկ, նոյն իսկ երկու: Այս բոլորին արժէքը չափելէ առաջ՝ տեսնենք թէ Գողթնան երգերը ինչ կերպով անգամատուած են:

Գողթնան երգոց տաղաչափութեան քննութիւնը ի վեր կը հանէ հետեւեալ սկզբունքները.

Ա. Անի տղա միշտ խօսի մէկ է, պզտիկ թէ մեծ իմաստ մը կ'աւարտէ: Երբեք չի պատահիր որ քերականական սերտ կապակցութիւն ունենցող բառ մը կամ բառախումբ մը տողէն զատուելով՝ անցնի յաջորդ տողին:

Բ. Անի տղա երբեք չի փոխանայ, ոչ աւելի եւ ոչ պակաս: Նիւթին եւ ոճին ճոխութեան համեմատ տողերը կրնան աւելի կամ նուազ կարճ ըլլալ, 6, 7, 8 վանկերէ, կամ 9, 10, 11, 12, մինչեւ 16 վանկերէ կազմուիլ, բայց այդ բոլոր վանկերը երկու խումբի, այսինքն երկու անգամի բաժնուած կ'ըլլան ամեն գէպքի մէջ: Ուրիշ խաղով, տողին անգամները կրնան մասը ըլլալ կամ խոշոր, ինչպէս շէնքի մը սենեակները, բայց երկուք միայն են անգամներուն թիւը:

Գ. Անգամները որոշին ինչ քաղաքանշաններով եւ ինչ տեղերէ ինչ տեղանշաններով իրարու զօգուած են բառերը կամ վանկերը իւրաքանչիւր անգամի, եւ անգամատուութիւնը բոլորովին բնական է եւ հետեւորդական շէնքին համաձայն: Ինչպէս որ խաղին մէկ մասը յաջորդ տողին չի կրնար անցնիլ, այնպէս ալ անգամի մէկ բառը կամ մասը չի կրնար տողին միւս անգամին խառնուիլ:

Դ. Հետեւապէս, անգամներու վանկերը ինչպէս խառնուիլ պիտի տեսնենք քերականական աշխարհ տողերուն մէջ, եւ միեւնոյն տողին երկու անգամներուն մէջ:

Ե. Անի անգամ անգամներու շէնք մը անի, որ անգամին կենդանի կը կազմէ: Խոշոր կազմ ունենցող անգամներուն մէջ կրնան շէնքի ընդունալ երկու կամ աւելի վանկեր գտնուիլ, սակայն միշտ մէկ շէնք մը միայն է կենդանական

ու հզօրագոյնը, միւսները անոր կ'արանակեն՝ առանց ուրոյն կենդանի կազմուիլ:

Զ. Անգամներու շէնք ինչպէս պարզապէս անի, հարկ չկայ որ ամեն անգամի վերջին վանկին վրայ ինչպիսի անի:

Է. Երբեք անգամներու շէնք մը անի, եւ անի միայն ինչպէս անգամներու շէնք մը անի: Այս սկզբունքէն կ'ելլեն քանի մը կանոններ շէնքունք.

1. Շաղկապները, նախադրութիւնները, օժանդակ բայերը, եական բայը շէնք չեն առնուր: Ե՛րբ բայը շէնք կրնայ առնուլ երբ «Գոլ», գտնուիլ նշանակէ:

2. Անգամները գոյականին հետ մէկ բառ կը կազմէ հայ տաղաչափութեան մէջ, ուստի ոչ շէնք կ'առնու եւ ոչ կրնայ իւրովի անգամ մը կազմուիլ, բայց միայն երբ գոյականաբար վարուած ըլլայ:

3. Երբ երկու մերձանիշ բառեր զոյգ դրուած ըլլալով ոճ մը կը յօրինեն եւ մէկ բառ կը համարուին, իմաստը կ'օժտուի, բայց երկու բառերուն վերջինք միայն կ'առնու հետեւորդական շէնքը, ինչպէս «խաղաց գնաց», «երկին եւ երկիր»:

4. Յատկացուցիչ եւ յատկացեալ պզտիկ բառախումբ մը կը կազմեն, որուն շէնքը յատկացեալին վրայ կ'իյնայ:

5. Երբ բայ մը երկու բառէ կը բաղկանայ, ինչպէս, 3-ան տղա, 3-ան տղա, է միւս անգամ է միւս անգամ, է անի, Գոլ տղա, Գոլ տղա, Գոլ տղա կը շէնքունք եւ ոչ թէ բայը, զի այս գէպքին մէջ բայը շատ ընդհանուր իմաստ մը տալով կը ծառայէ, այսինքն հիմնական բառին, գոյականին քով կազմական մաս մըն է, օժանդակող մը:

(Ընդհանրութիւն)

Մ. Ս. ԳԱՐԱԻԼԻԱՆ

ԱՅԻՆԻ ԱՅԻՆ

1. ԱՅԻՆԻ ԱՅԻՆԻ ԲԱՅԻՆ

Նոր հրատարակուող թերթի մը անունը ինչ սովորաբար ճոխ բովանդակութիւն մը կ'ունենայ եւ գծած ծրագրին ուղղութեան կէտ առ կէտ կը համապատասխանէ: Սակայն փորձը գծախտաբար ցոյց կու տայ, թէ այսպէս առա-

դին թուով իրենց զարգացման գազաթնակէտին հասած լիբերթերէն շատերը հետագայ թուերով քայլ առ քայլ կը յետագիծեն ու կը շնորհին իրենց ծրագրէն: Լիպոյս եւք որ այս կարգի լիբերթերէն պիտի չըլլայ «Սասուն», վասն զի տաղին թիւը (զոր միայն առջնին ունինք) ոչ շատ ճոխ բովանդակութիւն մը կը պարզէ առջնին եւ ոչ ալ գծած ծրագրին կէտ առ կէտ համապատասխանելու ջանացուած է, զոր անարդար էր պահանջին իսկ: Այս պատճառաւ ալ մեր կարծիքն է թէ «Սասուն» հետզհետեւ պիտի բարձրանայ ու զարգանայ եւ ապագային պիտի գնահատուի ու անհրաժեշտ լիբերթ գառնայ հայ ուսուցչաց մարմինը, որովհետեւ ծրագրի մէջ ունի «նուիրուիլ սխալ ըմբռնուած հայ ուսուցչութեան ասպարէզին», եւ «բարձրացնել հայ ուսուցչութեան մակարդակը», Ներկայ թուին մէջ իւր զոյնն ծրագրէն հետեւեալ նիւթերն եւս, որոնք ըստ ինքեան զանց առնուելու չէին քանի որ կ'ըսուի. «Սասուն» պիտի հրատարակէ մէկ իւրիւր հիւրանական Եկա՝ զիմպի մէջ անցնող բոլոր տեղեկութիւնները», Գարձեալ՝ «Սասուն» իւրաքանչիւր իւր պիտի բովանդակէ քաղաքական տեսութիւններ ամուսն գէպերու շուրջը: Նշանակէ՝ «Սասուն» իւրաքանչիւր արձագանքը պիտի ըլլայ սինգերական կարեւոր գիւտերու, լուրերու եւ նոր պատահարներու: Առաջին թուին մէջ (Մարտ) որչափ ալ զանց առնուած ըլլան ծրագրէն ինչ ինչ մասեր, սակայն եւ այնպէս 48 մեծագիր էջերէ բաղկացած այդ պրակը նիւթերու ճոխ բովանդակութիւն մը կը ներկայացընէ: Յետագայէն շարունակելով վերնագրին տակ կը ստորագրէ Գ. Վրդ. Աշտնիեան անունը կեանքը. կ'երբերայ թէ ընդարձակ եւ հիմնական գրութիւն մը պիտի ըլլայ, լեզուն բաւական նմանութիւն ունի Սրուանձտեանի լեզուին, եթէ աչք գոցենք մէկ երկու անձա՛հ բացատրութեանց, շեւ տպերգրական եւ եւ քստմեցուցիչ Պրոֆ. Յովհաննէս Պուճիգեանի նկարագրած ոճաբարձր իր միջին խորշերովը, ֆիզիքական, իմացական ու բարոյական ընդհանր յատկերիչներովը: Թշուա՛սինցին ալ շարժած է «Սասունի» մէջ իւր հնարագէտ գրիչը. «Թող ինքն ալ գայ, ինքն ալ փորձէ՛ող՝ շայտն ցաւին յուսահատական Ժայռուէ՛ող» ճոցը կու տայ, բայց յանդուգն հրաւեր մըն է որ կը կարգայ: Կան նաեւ ոտանաւորներ Պրոֆ. Սորիկեանի եւ Երզնայի Գ. լանձեանի: Վերջին երկուերէն, Գոլանձեանի պատիւ կը բերէ. ստորագրութիւնը նիւթին

համեմատ է, կրակ ու բոց կը շնչէ տողերէն եւ բուն կորով մը: Ըստ հաճելի են այն մասերը, որ սիմպոլիստ արուեստէն անխառն են: «Սասուն», ամաթերթին արտաքինն եւս գեղեցիկ է եւ վայելուչ եւ պատկերներով ալ զարգացուած է: Թարգմութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղկենք ամաթերթին յարգելի Լըստա. րակէն: Տիգրան Սիւրմէեանի: Է. Է. Է.

2. ՎԵՐԱԳՐԱԾ ՀԵՐՈՒՆԵՆ ՎԵՐԱԵՐԱՆԵՐ

Ստացանք վարժարանիս 1908—1909 ուսումնական տարւոյ Ա. Կիսանակի տեղեկագիրը, որուն նպատակն է վարժարանին յորելանին առթիւ գէթ աղօտ գաղափար մը տալ հասարակութեան այն հաստատութեան ներկայ վիճակի մասին, որուն յիսնամեակը պիտի տօնուի առաջիկայ յունիսին:

Ստացանք վարժարանիս կը ներկայացընենք տեղեկագրին կարեւոր կէտերը, վասն զի գիտենք թէ պատուաբեր են վարժարանին: 1908—1909 ուսումն. տարին սկսած է 1908 Սեպտ. 1: Աշտնիեան թիւը քաղաքական խառնուրդ 43 էր, դասարանները Գ. Գ. Ե. Ի, իսկ ուսուցիչները 4 հոգի: Նշանակէ՝ Պատրիարքարանէն յանուն Պետերսբուրգի եկեղ. հոգաբարձութեան՝ վարժարանին նուիրուած 114 լիւրայի գումարն հասնելով՝ վանքին հոգաբարձութեան որոշմամբ Կիս. ին ընդունուեցան 17 աշակերտ եւս, որով աշակերտաց թիւը բարձրացաւ 60ի: Կ'աւանդուին հետեւեալ նիւթերը. Հայերէն, կրօն. եկեղ. պատմութիւն, տաճկերէն, գաղղիերէն, թուաբանութիւն եւ գրաճաշիւ, բնական գիտութիւնը, հայ դպր. պատմութիւն, ընդհ. եւ ազգ. պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, գեղագրութիւն, գեագրութիւն, եկեղ. երաժշտութիւն, երգ: Մեծագը ուսիքի օրերն է. Ըսքա՛նական երեք անգամ իւրեղէն երկու անգամ մանդէն կերակուրներ, ճեպածը՝ ապուր, ձուկ, ժածիկ, պանիր, մածուն եւս. իսկ պահոց օրերը. 2իթեղէն կերակուրներ, ոսպ, բակլա, լուրիա, գետնախնձոր, կանաչեղէն: Լոգանք՝ մօրն անգամ մը: Նշանակէ՝ խիտ նեղ կու գայ (մանաւանդ գեղեցիկների աշակերտներու ընդունուելէն յետոյ) մահապանքը գրեթէ իրարու կպած. 450 քառ. արջն տարածութիւն՝ 60 աշակերտի համար: Գպրոցի շէնքը կառուցուած է 1880ին, միայնակ, խաբուր, նեղուածք, մանկավարժական արդի պահանջ